

26 mei 1961

U 6432/61 - C 46 - P1/t9

PA 10058/17

Land: Frankrijk/Algerije.
Onderwerp: Gezaghebbende Franse politici en militairen over de kwesties die op de conferentie in Evian ter sprake zullen komen.

Referenties:

Datum van waarneming:

Tweede helft mei.

Bron:

Betrouwbaar.

GEHEIM

Opmerkingen:

Verzonden aan:

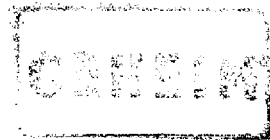
de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1815 no. 4

's-GRAVENHAGE.

Frankrijk/Algerije

GEZAGHEBBENDE FRANSE POLITICI EN MILITAIREN OVER DE
KWESTIES DIE OP DE CONFERENTIE IN EVIAN TER SPRAKE
ZULLEN KOMEN.

Het staat volgens gezaghebbende Franse politici en militairen vast, dat De GAULLE de associatie niet langer ziet als een alternatief voor de secessie, zoals hij dat in zijn rede van 16 september 59 nog deed, maar dat Algerije volgens hem in ieder geval onafhankelijk zal worden - soeverein extern en intern - en dat het nu alleen nog maar de vraag is of het onafhankelijke Algerije al dan niet met Frankrijk zal zijn geassocieerd.

Een andere vraag is het of De GAULLE zich wel ten-volle realiseert dat de door hem bedoelde associatieoplossing de jure zelfs een einde moet maken aan het Franse "leiderschap" en dat de associatie geen inbreuk mag maken op het wezen van de onafhankelijkheid. De FLN is hiervan in ieder geval heilig overtuigd en is van mening dat het associatieakkoord een internationaal verdrag moet zijn, gesloten door twee soevereine regeringen. Zulks sluit alvast de mogelijkheid uit, dat het akkoord gesloten wordt door de Franse regering enerzijds en de voorlopige Algerijnse regering anderzijds.

Wel zou het mogelijk zijn, dat deze beide een akkoord vaststellen en het laten ratificeren in de stemming over de zelfbeschikking voor zover het Algerije betreft. Van Franse zijde kan ratificatie plaats vinden door het Franse parlement, doch men kan er zeker van zijn, dat De GAULLE er de voorkeur aan zal geven de ratificatie in een nieuw referendum te doen geschieden.

De inhoud van het akkoord zal moeten berusten op de volledige, zij het dan aanvankelijk alleen theoretische, gelijkheid der beide partners. Er kan voor de FLN geen sprake zijn van enige zeggingschap van Parijs in Algerijnse zaken.

De wederkerigheid kan zonder veel moeite tot uiting komen op het gebied van preferentiële rechten. Moeilijker wordt het met de militaire bases die Frankrijk wenst. Daar zou als equivalent tegenover worden gesteld de verplichting voor Frankrijk bij te dragen tot Algerijes verdediging.

De samenwerking tenslotte zal uiteraard grotendeels in één richting zijn, aangezien Frankrijk ontwikkeld en Algerije onderontwikkeld is. Doch de Algerijnse arbeiders in Frankrijk zijn ook voor Frankrijk zelf van groot nut, vooral omdat het steeds minder gemakkelijk wordt arbeidskrachten uit Italië en Spanje aan te trekken. Inzake de Sahara tenslotte moet worden voorzien dat de samenwerking op de duur zuiver bilateraal zal worden.

In zijn jongste persconferentie heeft De GAULLE de bases voor een associatie als volgt omschreven: "De organische samenwerking der gemeenschappen, een preferentieel regime van handels- en culturele betrekkingen, het verlenen van bases die nuttig zijn voor onze verdediging".

Het preferentiële regime van handels- en culturele betrekkingen levert uiteraard niet veel moeilijkheden op. De kwestie van de militaire bases is al heel wat neteliger, maar de organische samenwerking der gemeenschappen zal ongetwijfeld nog meer voeten in de aarde hebben, omdat de FLN op dit punt het meest vreest voor inbreuk op de Algerijnse soevereiniteit.

Het minimum, dat FERHAT ABBAS wil geven, is absolute gelijkheid zonder enige discriminatie tussen mohammedanen en Fransen met nog wat garanties. Maar De GAULLE wil natuurlijk veel meer en wenst een bijzonder statuut voor de Europese bevolking, waardoor deze ondanks het feit dat zij een zeer geringe minderheid vormt, toch overal een vinger in de pap houdt.

Dan is er de kwestie van de nationaliteit. De GAULLE wil een dubbele nationaliteit voor de Fransen in Algerije, waar dan een dubbele nationaliteit van de Algerijnse arbeiders in Frankrijk tegenover zou staan. Het lijkt wederkerig, maar in werkelijkheid zijn de Algerijnen in Frankrijk ongeschoolde arbeiders die in bidonvilles leven en van hun minimumloon nog meer dan de helft "naar huis" sturen. Tegenover deze minimumleiders staat dan de Europese

bevolking van Algerije die thans in economisch opzicht een zeer bevoorrechte positie inneemt en in politieke aangelegenheden gewend is het hoogste woord te hebben. De FLN wil hoogstens zover gaan, dat de Europese bevolking alleen een optie krijgt om binnen bepaalde tijd te kiezen voor de Algerijnse of de Franse nationaliteit. Zij die het laatste kiezen, zal hij als vreemdelingen beschouwen.

Er zou nog wel een regeling gevonden kunnen worden voor de bescherming van de Europese minderheid met waarborgen voor haar culturele, en burgerrechtelijke autonomieën voor haar eigen taal, hoewel het voorbeeld van Zuid-Tirol aantoont hoe moeilijk dat kan worden.

Maar de grootste moeilijkheden komen wanneer zal worden gesproken over de GAULLES wens de Europese bevolking als zodanig te doen deelnemen aan de uitoefening der Algerijnse soevereiniteit bijvoorbeeld met gekwalificeerde zetels in een parlement en zelfs in een regering - bijvoorbeeld met een Europese vice-premier met een recht van veto.

De GAULLE wil in het onafhankelijke Algerije militaire bases hebben, met name Mers-el-Kebir, de grote vlootbasis bij Oran. De FLN wenst geen inbreuk op de Algerijnse soevereiniteit en vreest bovendien dat de basis van zo'n buitensporige omvang zal worden, dat deze Oran met een enorm achterland zal omvatten, een soort Poolse corridor naar de Sahara. Een "soort Gibraltar" is voor de FLN uitgesloten.

Zegslieden hebben echter de indruk, dat De GAULLE de kwestie van de bases als een test wil beschouwen om te zien of er met de GPRA zaken zijn te doen, of hij deze als enige gesprekspartner kan beschouwen of niet. Als deze test negatief uitvalt zal hij een verdragingsactie beginnen om de breuk zolang mogelijk uit te stellen en in die tijd te redden wat er te redden valt.

Het maximum dat de FLN kan geven is een uur op lange termijn.

Hier komt de NAVO tussen, waarin De GAULLE een grotere rol wil spelen dank zij zijn Noordafrikaanse bases; maar de FLN zou de bases alleen willen verhuren aan Frankrijk, mits dit gebeurt in een Frans-Algerijns akkoord dat Algerije volledig buiten de NAVO houdt. Op dit punt heeft De GAULLE wel oren naar zulk een oplossing: hij wil dat zijn bases zuiver Frans zijn en volledig autonoom ten opzichte van de NAVO.

Wel heeft hij zijn bases nodig om als knooppunt te dienen voor zijn vrij irreële plannen voor een Middellandse-zee-pact waarin hij alle "nette landen" wil begrijpen van Griekenland en Turkije af via Italië en de Libanon tot en met Portugal en Marokko. Zo zou hij een sleutelpositie krijgen in de NAVO, in Europa en in Zwart Afrika, dat als verlengstuk - als lange arm - van het kruis zou gelden, waarvan Frankrijk in het centrum zou staan.

De Duitse militairen hebben onlangs de kwestie opgeworpen van een onafhankelijke Algerije dat niet meer - zoals thans het geval is - tegen een aanval van buitenaf zou worden gedekt door het Atlantisch verdrag. Indien de NAVO geen enkele zeggingschap meer zou hebben over de bases in Algerije, zou daarmee de Franse bijdrage in het bondgenootschap nog verder dalen dan thans het geval is nu de NAVO althans in theorie - en via een Frans opperbevel - nog medezeggingschap heeft.

Van Franse zijde zou hierop geantwoord zijn, dat ook een onafhankelijke Algerijnse staat militair met Frankrijk geassocieerd zou blijven en dat zulks het gewicht van Frankrijk juist doet toenemen als enige intermediair. Op grond van deze wat duistere redenering zou Frankrijk de Duitse eis om een groter aandeel in de NAVO-commando's te krijgen, onaanvaardbaar hebben verklaard.

In ieder geval kan worden vastgesteld, dat de Franse vooronderhandelaars - POMPIDOU etc. - door over de kwestie van de bases te spreken indirect al hebben toegegeven, dat de "rest" van het Algerijnse grondgebied door het Franse leger zal worden ontruimd.

Het is een feit dat het Franse leger, nu het inziet dat De GAULLES politiek gericht is op een politieke oplossing en niet op een militaire, een zekere laksheid in de militaire operaties aan de dag legt. Men riskeert minder mensenlevens, nu de zaak toch aan de conferentietafel zal worden opgelost.

Het Algerijnse bevrijdingsleger maakt hiervan handig gebruik door zijn guerillatroepen te laten "infiltreren" in gebieden, waar deze tot nu toe geen toegang hadden. Vandaar dat de FLN weinig haast heeft om tot een "cessez-le-feu" te komen.

Dit laatste is voor De GAULLE nog steeds een aanvangspunt, terwijl het voor de FLN een eindpunt is. De GAULLE is al ver teruggekrabbeld. Aanvankelijk stelde hij, dat er niet zou worden onderhandeld zonder wapenstilstand vooraf. Later begon hij met zijn "messen in de vestiaire" en tenslotte krabbelde hij terug tot "geen openbare onderhandelingen zonder trêve de facto". Hij blijft nu nog op zijn "ponteneur" door te weigeren FERHAT ABBAS persoonlijk te ontvangen voor het bestand gesloten is.

Het leidt volgens zegslieden niet de minste twijfel, dat de Franse delegatie in Evian het bestand als punt één op de agenda wil plaatsen en dat de FLN daarin na veel tegenstribbelingen, doch onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat een bestand pas van kracht kan worden op hetzelfde ogenblik als een algemeen politiek akkoord, toestemt.

De Algerijnen, die uiterst wantrouwig zijn, zijn het wel zeer in het bijzonder op dit punt. Een tijdelijk bestand, zo redeneren zij, is in het voordeel van het alomtegenwoordige en klassieke Franse leger, dat de operaties zonder bezwaar kan staken en deze op het eerste sein weer kan hervatten. Anders is de toestand voor de uiterst bewegelijke en klandestiene Algerijnse troepjes, die bij een "sitdownstaking" gemakkelijk zouden worden "gespot" en die bovendien het gevaar van demoralisatie zouden lopen.

Daar komt bij, dat voor de GPRA het leger heel wat meer is dan een bevrijdingsleger. Het is voor deze het belangrijkste instrument om na het verkrijgen van de onafhankelijkheid een toestand als in de Kongo te voorkomen en bovenal het instrument voor de sociale "revolutie" die

de GPRA wil doorvoeren. De GPRA kan geen trêve de facto aanvaarden die haar leger geen enkel statuut en geen enkele taak geeft.

De GPRA herontdekt de zinsnede van De GAULLE, dat er niet alleen moet worden onderhandeld over het staken van de strijd, doch tevens over het lot der strijders en de bestemming van de wapens, wel te verstaan van beide legers.

Dit is heel wat anders dan vele "liberaal-denkende" Franse officieren zich voorstellen. Zij hadden het tot voor kort nog over een kleine doch indrukwekkende ceremonie, waarbij de Algerijnse verzetstrijders hun wapens op het dorpsplein zouden mogen inleveren en zij dan na een kort toespraakje van de kolonel ongemoeid zouden mogen vertrekken, nadat er "natuurlijk" eerst zou zijn uitgezocht of geen hunner iets op zijn kerfstok had.

Het is echter wel waarschijnlijk, dat de FLN zich tijdens de onderhandelingen vrij "kalm" zal houden voor wat aanslagen in Algerije en Frankrijk betreft. In verband met de aanslagen in Frankrijk wordt nog gewezen op de grote rol die de "Fédération de France" van de FLN speelt of wenst te spelen. Zij kan door enkele monstrueuze aanslagen de conferentie in Evian praktisch doen mislukken of in ernstig gevaar brengen.

Het staat trouwens vast, dat deze federatie verantwoordelijk is voor het uitstel van "Evian" om de MNA-kwestie.

Tweede helft mei.